

20.04.2022

Група № 15

Урок № 33

Тема уроку: «Ненаголошенні **е**, **и** в корені слова»

Мета уроку: повторити складні випадки правопису ненаголошених **е**, **и** в корені слова; формувати правописні вміння; удосконалювати уміння знаходити й виправляти орфографічні помилки у писемному мовленні; розвивати увагу, пам'ять, логічне мислення; виховувати в здобувачів освіти повагу до української мови.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте § 28 у базовому підручнику: *Українська мова (рівень стандарту): підручник для 10 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2018. – 208 с.*

2. Перегляньте відео до уроку на **YouTube:**

<https://www.youtube.com/watch?v=SwsAn3osODc&t=5s>

3. **Законспектуйте матеріал до уроку (основне):**

1. У складах із ненаголошеними **е** та **и** пишемо ту саму літеру, що й під наголосом: *вели́кий, величéзний, бовелíч; держú, бо одéржати; клекотíти, бо клéкіт; несú, бо принéсений; шепотíти, бо шéпіт; блища́ти, бобліск; вишнéвий, бо вýшня; тримáти, бо отрýмuvати; ширóкий, бо шýроко.*

2. Е пишемо:

а) у групах **-ере-**, **-еле-**: *бéрег, дéрево, передмíстя, серéдній; ожéледь, пеленá, сéлезень, шéлест;*

б) у суфіксах **-ен-(я)**, **-ен-**, **-ен'н'-**, **-енк-**, **-енък-**, **-ер-(o)**, **-есенък-, -ечк-, -тель:** *козенá, дору́ченій, повідо́млення, Юхýменко, ру́ченька, сéмеро, малéсенъкій, кнýжечка, виховáтель;*

в) коли **е** при зміні слова випадає або вставляється:
сíченъ, бо сíчня; вíтер, бо вíтру; мíтел, бо мítлá; справедливíй, бо прáвода; хлóпецъ, бо хлóпця.

4. И пишемо:

а) у групах **-ри-**, **-ли-** між приголосними у відкритих ненаголошених складах: *бриніти*, *гриміти*, *дрижати*, *крайавий*, *криніця*, *кришити*, *стреміти*, *травати*, *тревога*; *глитати*, *блищати*, але *дрімати*, *тріщати*;

б) інколи ненаголошений **и** в групах **-ри-**, **-ли-** перевіряється наголосом: *кришити* (*крихта*, *кришка*), *тремати* (*стремувати*); *блищати* (*бліскавка*).

Там, де застосувати визначені правила написання ненаголошених **е**, **и** не можна (*апельсин*, *левада*, *кишена*, *леміш*, *минулий*, *лімон*, *пиріг* та ін.), треба звертатися до орфографічного словника.

Орфограма. Орфографічний словник.

4. Виконайте наступні завдання.

4.1 Перепишіть речення. Вставте пропущені букви, поясніть їх правопис. У правописі яких слів виникли труднощі?

1. Гілки д...рев мокро бл...щали, зволожені по-в...сняному (О. Гончар). 2. Кр...ло зорі рум'янить тучі у голубій дал...ч...ні (В. Сосюра). 3. Схололі в хмара...х крап...льки води п...рлинами котилися в сади (М. Бажан). 4. Під в...селкою у голубіні голуби л...тять (В. Лучук). 5. У небі віт...р куч...рявий колише темну блакить, і на землі гойдає трави, і зат...хає, ю знов шумить (М. Рильський).

4.2 Запишіть слова у дві колонки: у першу – з ненаголошеним **е**, у другу – з ненаголошеним **и**.

З..рно, вер..с, л..ман, м..далі, ваз..лін, ш..рокі, вер..сень, п..ніцилін, кр..латої, м..сколиз, чер..да, трен..р, пш..ниця, велос..пед, бр..ніти, н..потріб, вес..ло, ц..ферблат, гл..бочінь, з..рном, б..режу, п..ньок, м..тро.

Ключ. У кожному слові підкресліть останню букву - прочитаєте народну мудрість.

4.3 Тести.

1. Букву **и** на місці пропуску треба писати в слові

А книж...чка Б горл...чка В лож...чка Г дон...чка

2. Букву **и** на місці пропуску треба писати в слові

А вул....чка Б кач...чка В боч...чка Г чаш...чка

3. Букву **е** на місці пропуску треба писати в слові

А печ...во Б вар...во В мар...во Г міс...во

4. Букву **е** на місці пропуску треба писати в слові

А зат...рати Б вит...раєш В ст....рати Г вит...рти

5. Букву **и** на місці пропуску треба писати в слові

А наб...рають Б виб...руті В підб...ри Г заб...реш

6. Букву **е** на місці пропуску треба писати в слові

А з...мовий Б в...сіяний В кол...сковий Г пот...хеньку

7.Букву **и** на місці пропуску треба писати в обох словах рядка

А тр...вога, пал...чка Б л...мон, мавп...нявко В пом...рати, горл...чко

Г вел...чезний, в...ющечок

8. Букву **и** на місці пропуску треба писати в обох словах рядка

А поб...ратися, зар...во Б сп...тати, кош...ня В згар...ще, бр..хня

Г др....жати, л...ман

9. Букву **и** на місці пропуску треба писати в обох словах рядка

А добр...во, кр...мизний Б зас...нати, к...рапатий В скр...літи, дзв...ніти

Г поз...чати, сем...ро

10. Букву **е** на місці пропуску треба писати в обох словах рядка

А м...лькати, х...мерний Б прост..лю, вогн...ще В очищ...ння, д...плом

Г п...рукар, дол....нька

11. Букву **е** на місці пропуску треба писати в обох словах рядка

А хр...бет, ш...потіти Б ос...ледець, сп...нити В тр...мтіти, кош...чок

Г кош...ня, вогн...ще

12. Букву **е** на місці пропуску треба писати в обох словах рядка

А пом...рати, т...рновий Б пром...нистий, ш...піт В кош...нятко,
нов...нов....на

Г дал...чінь, сх....литися

13. Вкажіть, у якому рядку на місці пропущеної літери слід писати *и*.

А. С...мпатія, л...мон, с...стема, ас...метрія, ц...ферблат.

Б. Єг...пет, Пар..ж, с...луєт, к...но, в...кінг.

В. Р..нг,к...ргиз, ж...раф, б...лет, ц...клон.

Г. В...мпел, г...гант, в...траж, к...моно.

14. Вкажіть, у якому рядку у всіх словах пропущено літеру *e*.

А.П...ч..ніг, х...тренький, мат...мат...ка, тр...вога, к...п'яток.

Б. Бр...ніти, бл..щати, л...ман, м...лькати, к...сіль.

В.Д...таль, д...р...вце, тихе...нько, к...рувати, д...путат.

Г.Зах...ник, майст...р, ч...пурний, д...сяток, тр...н...р.

15. Вкажіть, у якому рядку допущена орфографічна помилка.

А. Весна, озеро, веселий, вершина, велич.

Б.Число, вишнева, тихенько, зима, восени.

В. Травень, вітер, палець, праведний, кориневий.

Г. Лебединий, дитина, сидіти, бриніти, гриміти.

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net

У темі листа вкажіть ваше прізвище, предмет, номер групи та № уроку.

20.04.2022

Група № 15

Урок № 34

Тема уроку: «Апостроф»

Мета уроку: повторити складні випадки правопису апострофа; формувати правописні вміння; удосконалювати уміння знаходити й виправляти орфографічні помилки у писемному мовленні; розвивати увагу, пам'ять, логічне мислення; виховувати в здобувачів освіти повагу до української мови.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте § 29 у базовому підручнику: Українська мова (рівень стандарту): підручник для 10 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2018. – 208 с.

2. Перегляньте відео до уроку на **YouTube:**

<https://www.youtube.com/watch?v=MBzhlH3GJ3c>

3. **Законспектуйте матеріал до теми «Апостроф» (основне):**

Апостроф ставиться перед **я, ю, е, ї:**

1. Після літер, що позначають губні тверді приголосні звуки б, п, в, м, ф, але якщо перед ними немає іншого приголосного (крім р), який належав би до кореня: слов'їний, сім'я, м'ята, п'ятниця, зв'язати, п'ю, б'ється, в'яз, м'язи, ім'я, В'ячеслав, Стеф'юк; верб'я, верф'ю, торф'яний, черв'як. Але: свято, морквяний, мавпячий, цвях. Якщо приголосний, що стоїть перед губним, належить до префікса, то апостроф теж ставиться: зв'язок, підв'ялити, обм'яклій, розв'ючувати.

2. Після твердого р у кінці складу: подвір'я, сузір'я, на узгір'ї, з матір'ю, кур'єр, пір'їна. Якщо ря, рю, ре позначають сполучення м'якого [r'] із голосними а, у, е ([p'a], [p'u], [p'e]), то апостроф не пишеться: рясний, Рябко, буря, рюмсати, Рєпін.

3. Після будь-якого твердого приголосного, яким закінчується префікс або перша частина складних слів: без'язикий, від'єднати, з'ясувати, над'їденій, над'ярусний, роз'яtrити, роз'юшений; дит'ясла, пан'європейський, пів'юрти, пів'яцика, але з власними назвами — через дефіс: пів-Європи. **(За новим правописом слова із пів пишемо ОКРЕМО)**

4. Після к у словах Лук'ян, і похідних від нього: Лук'яненко, Лук'янчук, Лук'янчик, Лук'янівка тощо.

5. У складних словах, перша частина яких закінчується на приголосний: *дит'ясла, двох'ярусний, трьох'ярусний*.

Апостроф не ставиться:

1. Після б, п, в, м, ф, що позначають тверді губні звуки, якщо перед ними стоїть інша, крім р, літера на позначення кореневого приголосного звука: *Святослав, святковий, тъмяний, морквяний, медвяний* (але: *торф'яний, черв'як, верб'я*).

2. Після букви р, що позначає м'який приголосний на початку слова чи в середині складу: *порятунок, рясний, гарячий, буряк*.

3. У словах іншомовного походження у злитій вимові: резюме, бюджет, бюро.

Апостроф у словах іншомовного походження пишеться перед я, ю, е, ї:

а) Після приголосних б, п, в, м, ф, г, ґ, к, х, ж, ч, ш, р: б'єф, комп'ютер, п'єдестал, інтерв'ю, прем'єр, торф'яний, к'янті, миш'як, кар'єра; П'ємонт, П'яченца, Рив'єра, Ак'яб, Іх'ямас; Барб'є, Б'єрнсон, Б'юкенен, Женев'єва, Ф'єзоле, Монтеск'є, Руж'є, Фур'є.

б) Після кінцевого приголосного в префіксах: ад'юнкт, ад'ютант, ін'екція, кон'юнктура.

Апостроф не пишеться:

Коли я, ю позначають пом'якшення попереднього приголосного перед а, у: бязь; бюджет, бюро, пюпітр, мюрид, фюзеляж, кювет, рюкзак, рюш; Барбюс, Бюффон, Вюртемберг, Мюллер, Гюго, Рюдберг.

Винятки: ад'ютант, кон'юнктивіт, кон'юнктура, ін'екція.

Апостроф у прізвищах

Апостроф пишеться після губних, задньоязикових і р перед я, ю, е, ї: Аляб'єв, Ареф'єв, Водоп'янов, В'яльцева, Григор'єв, Захар'їн, Луб'янцев, Лук'янов, Пом'яловський, Прокоф'єв, Юр'єв; перед ю апостроф не пишеться: Воробйов, Соловйов. *Примітка. Коли я, ю означають сполучення пом'якшеного приголосного з а, у, то апостроф перед ними не пишеться: Бядуля, Пясецький, Рюмін.*

Скорочена частка д та ірландська частка о пишуться з власними іменами через апостроф: Д'Аламбер, Д'Артаньян, Д'Обіньє; О'Генрі, О'Кейсі, О'Коннейль.

Апостроф у географічних назвах

Апостроф пишеться в географічних назвах після губних (м, п, б, ф, в), задньоязикових (г, к, х) і р, а також після префіксів, що закінчуються приголосним,

перед я, ю, є, ї: В'язники, Дем'янськ, Прокоп'євськ, П'ятигорськ, Ак'яр, Амудар'я, Гур'єв; перед ъ апостроф не пишеться: Муравйово. *Примітка. Коли я, ю означають сполучення пом'якшеного приголосного з а, у, то апостроф перед ними не пишеться:* Вязьма, Кяхта, Крюково, Рязань.

4. Виконайте наступні вправи:

1. Перепишіть, замість крапок поставте, де потрібно, апостроф.

В..язка, В..язьма, чер..вяк, дзв..якнути, зв..язувати, цв..ях, св..ято, б..юро, хлоп..я, бар..ер, Р..спін, бур..ян, бур..як, Примор..я, мор..я, кур..ер, сер..йозний, узгір..я, пам..ять, Робесп..ер, моркв..яний, м..ясний.

2. Від поданих слів утворіть прикметники.

Морква, олово, торф, дрова, риба, Різдво, дерево, трава, кров, мавпа, камінь.

3. Від поданих слів утворіть дієслова із префіксами об-, від-, роз-, під-, з-.

Їхати, єднати, їсти, юрба, ятрити.

4. Запишіть слова у дві колонки: 1) у яких вживається апостроф; 2) у яких не вживається апостроф.

Опам..ятатися, бур..як, дев..ять, р..явкати, нев..язкий, електрозвар..ювання, ад..ютант, атель..є, голуб..ятко, духм..яний, об..їзд, вар..яг, Лук..янівка, інформб..юро, об..ект, кань..йон, верб..я, р..явкнути, арф..яр, авант..юра, дов..янути, щупл..явий, оп..яніти, евол..юція.

Ключ. Підкресливши перші букви, прочитаєте прислів'я.

5. Виконайте тестові завдання

1. Апостроф треба писати в усіх словах рядка

А ум..ятина, знічев..я, харків..янин

Б мр..яка, міжз..їздівський, реп..ях

В кам..яний, м..ясниці, горохв..яний

Г сум..яття, недокрів..я, р..ябенький

Д дит..ясла, пів..аркуша, розп..яття

2. Апостроф треба писати в усіх словах рядка

А В..ячеслав, Св..ятослав, Валер..ян

Б в..йокати, Лук..янівка, напівм..який

В пів..ями, без..ініціативний, п..явка

Г пред..явник, пів..Європи, пів..яйця

Д бур..янець, без..язикий, об..ємний

3. Апостроф треба писати в усіх словах рядка

А Примор..я, подвір..я, пор..ядок

Б в..юнитись, зап..ястний, арф..яр

В Р..єпін, прем..єр, солом..яний

Г кар..єра, трав..яний, кр..якати

Д багр..яний, пів..єпархії, бар..єр

4. Апостроф треба писати в усіх словах рядка

А мор..як, поголів..я, полум..яний

Б подзв..якувати, п..яльця, верф..ю

В краков..як, міл..ярд, об..їздити

Г міжгір..я, голуб..я, зв..язковий

Д кожум..яка, безриб..я, кур..ява

5. Апостроф треба писати в усіх словах рядка

А хом..ячисько, кур..йоз, надвечір..я

Б в..язи, св..ятилище, сухом..ятка

В бур..ячиння, крем..яний, прив..ялий

Г вітр..як, в..єтнамець, стерв..ятник

Д Стеф..юк, Лук..янчук, Солов..яненко

6. Апостроф треба писати в усіх словах рядка

А темр..ява, валер..янка, Прип..ять

Б пан..американський, в..язка, б..є

В роз..ївся, хлоп..ятко, пів..ящика

Г дріб..язковий, гр..ядка, любов..ю

Д тр..юк, переджнив..яний, узгір..я

7. Апостроф треба писати в усіх словах рядка

А різнатрав..я, пуп..янок, луб..яний

Б дез..активація, гороб..ята, кров..ю

В безправ..я, без..іменний, п..янкий

Г череп..я, обр..ядовігъ, зіп..ястись

Д пр..янощі, в..ялити, без..ядерний

8. Апостроф треба писати в усіх словах рядка

А зав..язка, під..язиковий, бур..я
Б потьм..янілий, м..яч, тім..яний
В від..ємний, заозер..я, під..ярок
Г роз..юшити, в..юн, гр..юкати
Д кип..ятити, гар..ячий, пам..ять

9. Апостроф треба писати в усіх слотах рядка

А в..їжджати, р..яска, міжбрів..я
Б з..ясувати, олов..яний, реп..ях
В вп..яльох, цв..яшок, бур..янище
Г багатослів..я, р..ядовий, плем..я
Д бар..єр, плоскогір..я, бр..язкати

10. Апостроф треба писати в усіх словах рядка

А брукв..яний, м..якшати, м..ясний
Б плоскостоп..я, помор..янин, дуб..я
В вар..язький, пір..ячко, розіп..ятий
Г підгір..я, перемир..я, різнобарв..я
Д Мар..янівка, п..ятдесят, кур..ятина

11. Апостроф треба писати в усіх словах рядка

А Слов..яносербськ, зап..ястя, підребер..я
Б підрум..янити, супер.. успіх, дев..ятини
В П..ятигірськ, пере..їздити, пустослів..я
Г Б..елгород, Середземномор..я, зав..язь,
Д Св..ятоїрськ, запам..ятати, об..юшити

12. Апостроф треба писати в усіх словах рядка

А вп..ястися, р..яднина, під..яр..я
Б пам..ятник, набр..як, пуп..янок
В звір..ята, Григор..ен, безжур..я
Г черв..ячок, над..їхати, Бр..юллов
Д зявисько, П..ятихатки, з..істи

13. Апостроф треба писати на місці пропуску в усіх словах рядка

А моркв..яний, зв..язок, черв..ячок

Б сурм..яний, пам..ять, тъм..яний

В міжгір..я, гр..ядка, бур..янище

Г риб..ячий, об..єднання, верб..я

Д з..днати, з..ясувати, з..агітувати

14. Апостроф треба писати на місці пропуску в усіх словах рядка

А Мін..юст, бєз..язикй, сузір..я

Б ругв..яний, відв..язати, бур..ян

В рум..яний, р..ядок, торф..яний

Г розм..яклий, різьб..яр, дит..ясла

Д об..єктив, солов..їний, зор..яний

15. Апостроф треба писати на місці пропуску в усіх словах рядка

А зв..зківець, св..ятковий, поголів..я

Б багр..яний, матір..ю, подвір..я

В пів..яру, пір..я, пан..європейський

Г пів..огірка, між..ярусний, здоров..я

Д арф..яр, безхмар..я, медв..яний

16. Апостроф треба писати на місці пропуску в усіх словах рядка

А осв..ячений, фарб..яр, Лук..янівка

Б роз..єднати, лижв..яр, риб..ячий

В верб..я, плоскогір..я, з..економити

Г сер..йозний, обв..язати, повір..я

Д з..юрмитися, під..їзд, пів..яблука

17. Апостроф треба писати на місці пропуску в усіх словах рядка

А без..апеляційний, пів..юрти, м..язи

Б напів..автомат, з..єднання, матір..ю

В р..юкзак, роз..ятрений, під..юдити

Г довір..я, кав..ярня, перед..ювілейний

Д р..ядовий, львів..янка, під..яремний

18. Апостроф треба писати на місці пропуску в усіх словах рядка

А мавп..ячий, зобов..язання, кам..яний

Б пом..якшений, між..яр..я, слов..яни

В перемир..я, бур..я, жираф..ячий

Г св..яткувати, закип..ятити, з..їхати

Д Лук..яненко, Зор..яна, Мар..яна

19. Апостроф треба писати на місці пропуску в усіх словах рядка

А марнослів..я, цв..яхович, любов..ю

Б р..яжанка, високогір..я, пір..ячко

В череп..яний, трьох..етапний, кав..яр

Г скіп..ятити, бездощів..я, п..ятниця

Д двох..ярусний, п..явка, р..ябенький

20. Апостроф треба писати на місці пропуску в усіх словах рядка

А сап..яновий, матер..ями, обов..язок

Б дзв..якати, торф..яник, об..їждчик

В пуп..янок, крем..яний, потьм..янілий

Г надбрів..я, брукв..яний, зіп..ястися

Д мереф..янський, знічев..я, полум..я

21. Без апострофа треба писати всі слова рядка

А мор..як, за..ява, різдв..яний, м..який

Б зв..язок, п..юре, б..юджет, гр..кіт

В цв..х, бур..яний, рел..єф. ф..юзеляж

Г під..йом, зар..яд, карб..юратор, об..єм

Д дзв..якнути, духм..яний, тім..я, б..юро

22. Апостроф на місці пропуску треба писати в усіх варіантах, ОКРІМ

А Не розіб..єш горіха, то не з..їси й зернятка.

Б Хата без рушників — що сім..я без дітей,

В На чужім подвір..ї і мухи б..ють.

Г Череп..я довше живе, ніж цілий глек.

Д То сніг, то завір..юха, бо зима коло вуха.

23. Прочитайте речення.

Мати перша в світі навчила любити слово(1)їні ранки, п(2)янкий любисток, духм(3)яну м(4)яту, зелене верб(5)я.

Апостроф треба ставити на місці всіх цифр, ОКРІМ

А 1

Б 2

В 3

Г 4

Д 5

24. Прочитайте речення.

В Україні існує повір(1)я, що духи померлих дітей на Св(2)ят-вечір з(3)являються до своїх люб(4)язних матерів на вечерю, і ніякі кам(5)яні мури цьому перешкодити не можуть.

Апостроф треба ставити на місці всіх цифр, ОКРІМ

А 1

Б 2

В 3

Г 4

Д 5

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net

У темі листа вкажіть ваше прізвище, предмет, номер групи та № уроку.